

Gangsterkung och Rödbergsslum

RECENSION BÖCKER

Svart spegel

Tom Paxal
Litorale, 2009

▼ "Man kan ta en Rödbergskille ur slummen, men inte slummen ur en Rödbergskille". Så inleds berättelsen om Tom "Sjöba" Sjöberg, legendarisk smugglarkung i Rödbergen i Helsingfors.

Boken är en intervjuroman skriven av Sjöbergs barndoms-kamrat Tom "Paxi" Paxal. De växer upp i det efterkrigstida Rödbergen i en arbetarstadsdel långt från de finlandssvenska finrummen. Träsiga hemförhållanden och fattigdom hör till vardagen. Olika typer av kriminalitet, smuggling och illegal spritförsäljning frodas i kvarteren, och redan i skolåldern blir Sjöberg och hans kompisar springpojkar åt de större banditerna. De går en "gatans grundskola för att senare själva bli män i branschen", som Sjöberg säger.

För Sjöbergs del leder detta småningom till en etablering som Rödbergens dominerande smugglare under 1960–1980-

talen. Han behärskar också de finska kriminella ligorna i Stockholm, och sysslar med diverse ljusskygg verksamhet i Florida och på Filippinerna.

Under 1970-talet är han en beryktad pionjär inom den finländska porrbranschen, med omfattande insmuggling och vidareförsäljning. På senare år går han dock över till att promotera boxningsgalor, samt att jobba som showman och musiker på sin strippkrog King's Kakadu.

Boken är en svart spegel. Livet i den undre världen är hårt och skoningslöst, och råa våldshandlingar är vardagsmat. Men Paxal lyckas i sin föresats att peka på orsak och verkan. För många av dem som fick på sin lott att växa upp i Rödbergen under efterkrigstiden var kriminalitet ett av de få sätten att överleva, att bli någon, att få en efterlängtnad status. Och smugglarkungens roll var också den att i svåra tider ordna arbete åt många ödesbröder bland de utblottade Rödbergsunga.

Det samhälle där Sjöberg bedriver allehanda fuffens är ett

förbudssamhälle som ter sig närmast överkligt i dag. Föreställ er bara att man fortfarande skulle vara tvungen att köpa en smörgås för att få sig en öl på krogen. Det är också fyllt av dubbelmoral och korruption. Såväl tull som polis låter sig villigt mutas med spritflaskor. Och när det gäller porren är hela samhällseliten inklusive president Kekkonen representerad i Sjöbergs kundkrets.

Boken är alltså skriven som en intervjuroman. Samtalsstilen och den mustiga Rödbergsslangen gör att läsaren får en stark känsla av närvaro. Jag ser framför mig Paxi, Sjöba & co där de sitter i den gamla sexshoppen eller går omkring på sin barndoms gator och minns svunna tider.

Inledningen avviker från intervjugreppet och återger genom en vanlig berättarröst en dramatisk uppgörelse. Det här fångar mig genast. Kanske kunde Paxal ha lagt in fler liknande passager som variation, för ställvis är berättelsen något svårforcerad på grund av intervjustilen.

En detalj jag gärna sett åtgärdad

är uppradandet av beskrivande led med snedstreck emellan. Detta är kanske ett försök att närma sig talspråket, men då snedstrecken förekommer så ofta gör de tyvärr texten mer tungläst.

Något jag gillar skarpt är Paxals egna reflektioner kring samtalen med Sjöberg. Och i epilogen lyckas han knyta ihop det hela på ett verkligt snyggt sätt.

Vemodet ligger naturligt nog på lut i "Svart spegel". Rödbergskungen börjar bli gammal, träkåkarna är rivna sedan länge. I de nya betongblocken bor nya människor som inte känner Rödbergens historia och inte känner för Rödbergen. Misären och det råa livet i det gamla Rödbergen är inget att sakna, men barndomslandskapet, rötterna längtar människan alltid till, så även Sjöberg & co.

"Svart spegel" är ett dokument över en svunnen tid och miljö, och över ett säreget livsöde. Men framförallt är boken en fräsch näve äkta peppar i, som det står på omslaget, "vår prydliga finlandssvenska gemenskap".

SOFIE FURU